

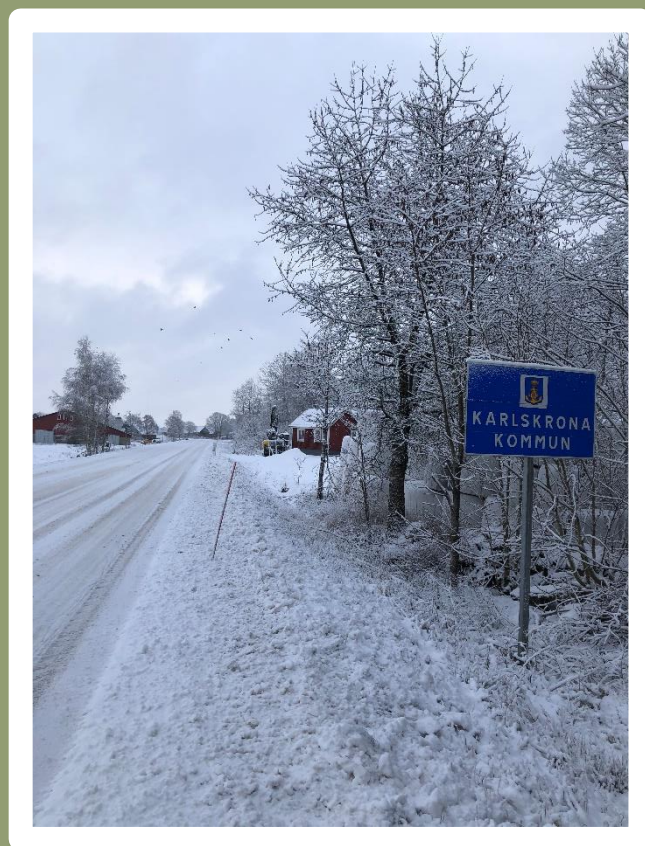
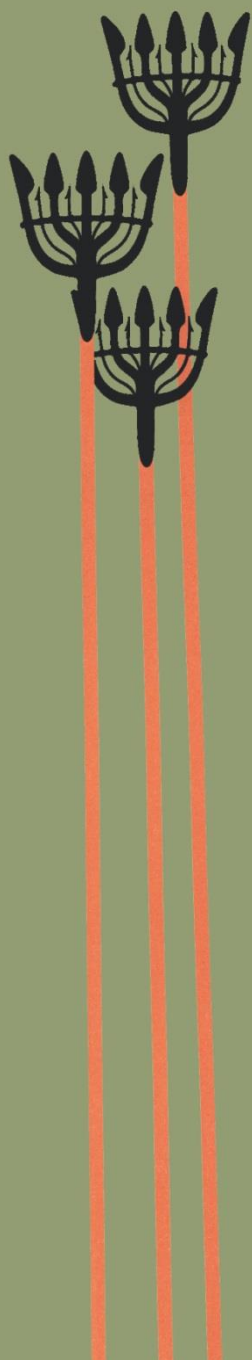
BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2021:45

Jämsunda-Tving

Arkeologisk utredning 2020–2021
inför nedläggning av VA och fiber

Tvings socken,
Karlskrona kommun

Mikael Henriksson
med bidrag av Stefan Flöög

Rapport 2021:45

Jämsunda - Tving

Arkeologisk utredning 2020 – 2021 inför nedläggning av VA och fiber

Tvings socken
Karlskrona kommun
Blekinge län

Mikael Henriksson

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8–16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2021 Blekinge museum

Omslagsbild: Vägsträckningen från söder, in mot Jämsunda. Foto: Mikael Henriksson

Kartor ur allmänt kartmaterial, LMV Ärende i2018/00107.

Jämsunda – Tving. Arkeologisk utredning 2020 – 2021 inför nedläggning av VA och fiber.

Innehåll

Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningens syfte	6
Metod och genomförande	8
Resultat	8
Diskussion	8
Figurförteckning	9
Administrativa uppgifter	9
Källor	9
Bilagor	10

Bakgrund

Blekinge museum utförde under hösten 2020 och vintern 2021 en arkeologisk utredning för del av sträckningen för planerad VA-ledning och fiber i Karlskrona kommun. Arbetet utfördes i enlighet med länsstyrelsens beslut och 2 kap. 8 § Kulturmiljölagen (1988:950) (431-1718-20). Utredningen bekostades av Karlskrona kommun, med undantag från en kol14-analys som möjliggjordes genom Länsstyrelsens 7:2-anslag. Föreliggande rapport utgör en redogörelse för resultaten från 2020 respektive 2021 års arkeologiska insats.

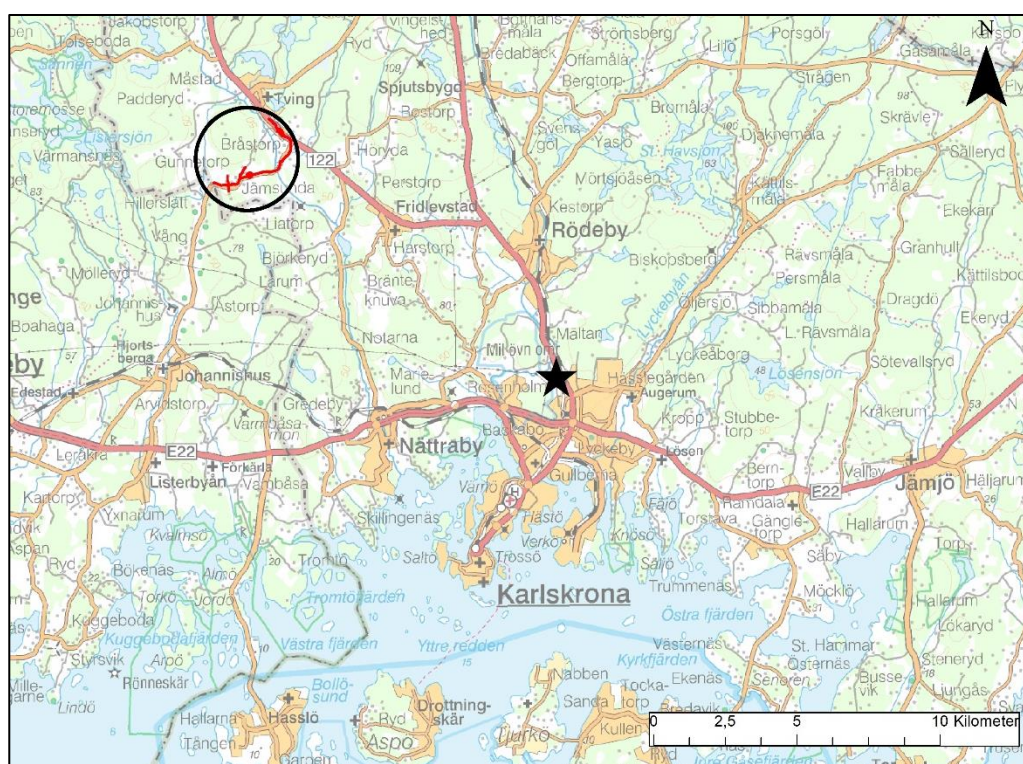

Fig.1 – Utredningsområdet kring Jämsunda markerat med svart cirkel och besiktningplatsen vid Torskors med en svart stjärna på Översiktskartan.

Topografi och fornlämningsmiljö

Den arkeologiska utredningen utfördes i anslutning till en redovisad ledningsträckning om drygt 5 km i Tvings socken, Karlskrona kommun. Därtill utfördes en flygande besiktning av ett schakt vid Torskors, strax norr om Karlskrona (fig.1). Ledningssträckningen har sin norra ände i Bergs by och sin södra i Jämsunda, bägge i Tvings socken och Karlskrona kommun (fig.2). Området karaktäriseras av skiftande miljö och topografi. Västerut gränsar Jämsunda exempelvis mot den idag utdikade Föllsjön, och mot söder vidtar Johannishusåsen samt österut Nättrabyåns dalgång. Jordarten för utredningsområdet präglas i anslutning till Jämsunda by av sandig morän (fig.2:I), mot öster övergående i ett område med glaciallera (fig.2:II). I området närmast Nättrabyån utgörs

jordarten av postglacial sand och finsand (Fig.2:III). Längst i norr präglas området slutligen av morän och isälvsediment (fig.2:IV).

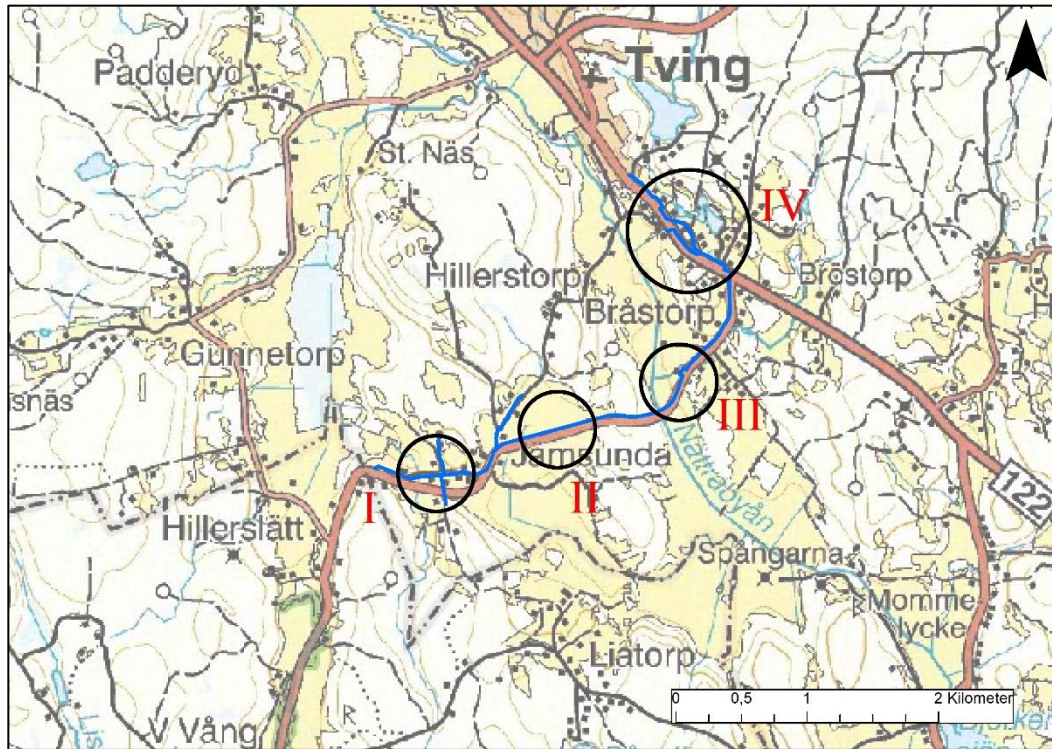

Fig.2 – Utredningsområdets delområden markerade på Vägkartan.

Sträckningen för exploateringen gick huvudsakligen genom åkermark, men även över skogspartier, befintliga bymiljöer och småvägar. I anslutning till Föllsjön har tidigare noterats fynd som indikerar en närvaro i området redan under mesolitisk tid. Fornlämningsskildern för närområdet präglas annars uteslutande av gravar från brons- och järnålder i form av stensättningar och rösen på markerade höjdlägen i terrängen. Den arkeologi som tidigare utförts knyter an till området söderut längs Johannishusåsen, och då i synnerhet byarna Hillerslätt och Västra Vång (Henriksson 2006, 2010 och 2017 resp Persson 2017).

Undersökningens syfte

Målet med utredningen var att genom utvärderande sökschakt förbättra kunskapsläget rörande kultur- och fornlämningspår i den planerade ledningssträckningen, och därigenom minimera risken för skador på lämningar i samband med den förestående exploateringen. Avsikten var även att i möjligaste mån karaktärisera och datera de lämningsspår som eventuellt framkom inom ramen för utredningen.

Fig.3 – Besiktning av schakt vid Torsfors, fastigheten Augerums Ryd 1:16 2020-10-28.

Fig.4 – Schakt inom delområden II och III vid Jämsunda.

Metod och genomförande

Fältarbetet föregicks av en byråinventering och en kartanalys av exploateringssträckan, med särskild fokus på delen mellan byarna Jämsunda och Berg. Härfter utfördes enstaka besiktningar av det löpande schaktningsarbetet. Inom de delsträckor som bedömdes hysa störst potential avseende fornlämningsspår utfördes schaktning under aktiv ledning av Blekinge museum (fig.2 område II resp. III och fig.4 resp. bilaga 1). Rensning utfördes då för hand och dokumentation gjordes genom digitalfotografering och beskrivning av lämningsspår. Schaktning liksom digital inmätning utfördes av kommunens entreprenör PEAB.

Resultat

Rektifieringen av historiskt kartmaterial inriktades främst på Jämsunda by och i synnerhet storskiftet från 1787 (akt I38-21:2). Här framgick hur sträckningen för VA och fiber berörde byläget samt hur den i övrigt passerade åkermark i riktning mot och förbi Nättrabyån. Äldre gårdslägen för Jämsunda, Stora Näs samt Hillerstorp registrerades i Fornreg (bilaga 2, 3 och 4).

Besiktning av Karlskrona kommuns pågående arbeten vid Torskors skedde vid ett tillfälle (fig.3) Vid besiktningen dokumenterades två separata sotkoncentrationer, vilka även innehöll träkol och skörbränd sten. Anläggningsspåren var genomschaktade, och observerades därför i efterhand i sektion. De var överlagrade av jordlager om 1,2 m, varför det misstänktes att de kunde ha hög ålder. Kol-14-datering av den ena härden visade dock på en rimlig datering till sent 1700- eller tidigt 1800-tal. Sökschaktningarna vid Jämsunda uppgick till 640 löpmeter, fördelade på tre schakt (fig.4). I ett av dessa påträffades rester av härदार, vilka registrerades i Fornreg (bilaga 1–4). Kol-14-analys av två av härdarna gav kalibrerade dateringar till intervallet vendeltid – tidig vikingatid (bilaga 5). Inom övriga delar av exploateringsområdet (delområden I resp IV) observerades inget av antikvariskt intresse. Inga fynd påträffades under den arkeologiska utredningens fältarbete. Resultaten i sin helhet påtalade inga behov av ytterligare arkeologiska insatser innan exploatering vidtog.

Diskussion

Resultaten av utredningen 2020 och 2021 får betraktas som blygsamma. Icke desto mindre bekräftar spåren aktiviteter under sent förhistorisk tid. Ur ett forskningshänseende är inte minst Jämsunda by av stort intresse. Tillsammans med andra lokala byar tillhörde den det senmedeltida godskomplex som låg under Elleholms slottslän (Milton 1994:92–93). Utökade kartanalyser och fältinventeringar bör rimligen kunna leda till en breddad kunskap om förhållandena i närområdet under sent förhistorisk tid och medeltid.

Figurförteckning

- Fig.1 – Utredningsområdet markerat på Översiktskartan.
Fig.2 – Utredningsområdets delområden markerade på Vägkartan.
Fig.3 – Översiktsfoto schaktning vid Torskors.
Fig.4 – Schaktplan för delområden II och III vid Jämsunda.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-1718-2020
Blekinge museum dnr:	BM2020-106
Undersökningstid:	2020-11-06 till 2021-01-28
Personal:	Mikael Henriksson och Stefan Flöög
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Dokumentation:	Mätdata och digitala fotografier förvaras i Blekinge museums arkiv.
Fynd:	Inga
Kartanvändning:	LMV Ärende Dnr i2018/00107, ©LMV 2021

Källor

Otryckta källor

- Henriksson, M. 2006. Johannishus 1:2. Särskild utredning och särskild undersökning. *Blekinge museum rapport 2006:8*.
- Henriksson, M. 2010. Hillerslätt 1:5. Hjortsberga socken, Ronneby kommun. Arkeologisk förundersökning. *Blekinge museum rapport 2010:3*.
- Henriksson, M. 2017. Hjortsberga 271. Arkeologisk undersökning och återställning av stensättning, skadad av skogsbruket. RAÄ 271. Hjortsberga socken, Ronneby kommun. *Blekinge museum rapport 2017:12*.
- Milton, H. 1994. *Listers och Sölvesborgs historia: den förhistoriska och den danska tiden*. Sölvesborg: Sölvesborgs kommun
- Persson, T. 2017. Hillerslätt 1:4. Arkeologisk undersökning 1972–1973 av stensättning RAÄ Hjortsberga 78:1. *Blekinge museum rapport 2017:16*.

Bilagor

Bilaga 1 – Schakttabell

Bilaga 2 – Tabell över registrerade lämningar

Bilaga 3 – Registrerade lämningar markerade på Storskifteskartan från 1787

Bilaga 4 – Registrerade lämningar markerade på Fastighetskartan

Bilaga 5 – Kol-14-analyser

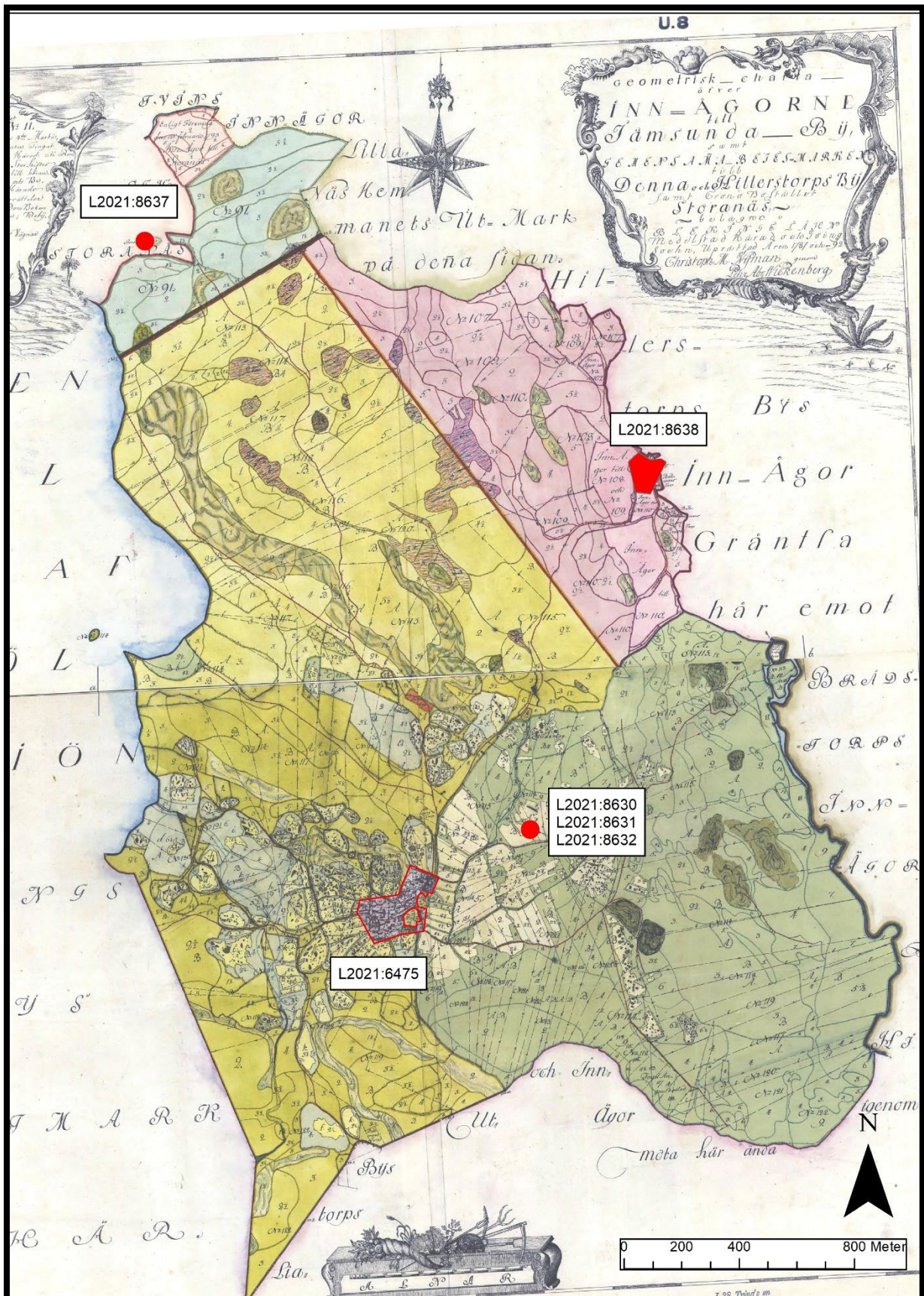
Bilaga 1 – Schakttabell för arkeologisk utredning Jämsunda-Tving 2020 - 2021.

Nr	Mått (m)	Djup (m)	Botten	Anm.
1	1,7 x 295	0,30	Grå till gulgrå lera	Fåtal sotiga anläggningar
2	1,7 x 120	0,30	Grå till gulgrå lera	
3	1,7 x 225	0,30	Brungul finsand och silt	

Bilaga 2 – Tabell över lämningar registrerade inom ramen för utredning 2020-21.

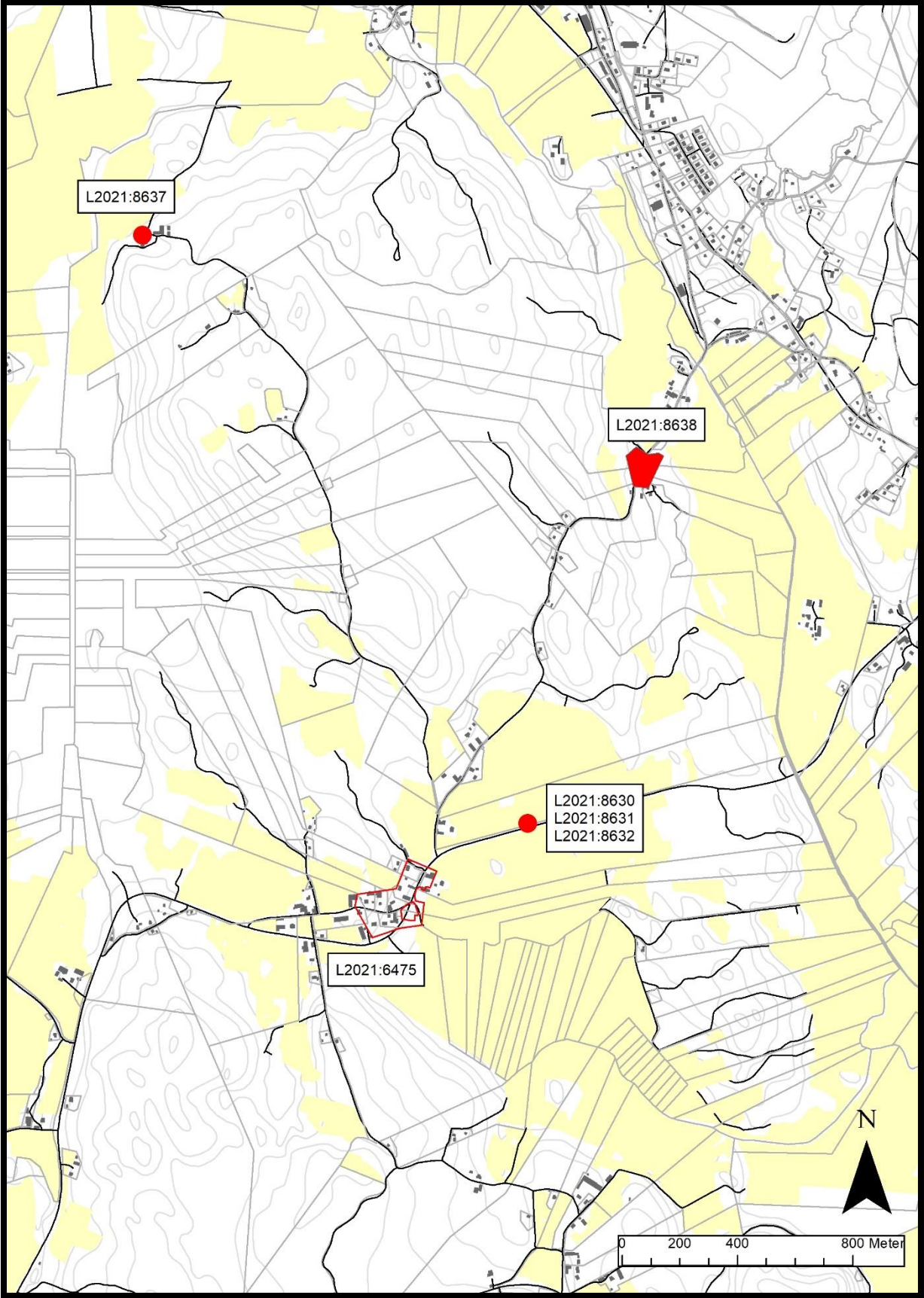
Beteckning	Typ	Källhänvisning	Antikvarisk bedömning
L2021:6475	Bytomt/gårdstomt	Storskifte Jämsunda 1-11 1787.Akt I38-21:2	Möjlig fornlämning
L2021:8630	Härd	Bekräftad i fält, Kol-14 LuS 17099	Fornlämning
L2021:8631	Härd	Bekräftad i fält	Fornlämning
L2021:8632	Härd	Bekräftad i fält, Kol-14 LuS 17100	Fornlämning
L2021:8633	Härd	Bekräftad i fält, Kol-14 LuS 17101	Möjlig fornlämning
L2021:8634	Härd	Bekräftad i fält	Möjlig fornlämning
L2021:8637	Bytomt/gårdstomt	Storskifte Jämsunda 1-11 1787.Akt I38-21:2	Ingen antikvarisk bedömning
L2021:8638	Bytomt/gårdstomt	Storskifte Jämsunda 1-11 1787.Akt I38-21:2	Ingen antikvarisk bedömning

Bilaga 3 – Nyregistreringar enligt Storskifteskartan för Jämsunda 1787.

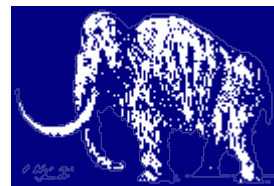
Bilaga 4 – Nyregistreringar enligt Fastighetskartan

LUNDS
UNIVERSITET

Geologiska Institutionen
Laboratoriet för ^{14}C -datering
Sölvegatan 12, Geocentrum II
223 62 LUND
Tel. 046/2227856 Fax 046/2224830

Department of Geology
Radiocarbon Dating Laboratory
Sölvegatan 12, Geocentrum II
S-223 62 LUND
Sweden

Mikael Henriksson
Blekinge museum, Föremålsarkiv Rosenholm
Skrädderivägen 3, 371 55 Karlskrona

Dateringsattest

Provets benämning	Lab no	^{14}C -ålder BP	Provmgd (mg C)	Förbehandling
Jämsunda Kolprov 1	LuS 17099	1455 ± 40	1,3	HCl, NaOH
Jämsunda Kolprov 3	LuS 17100	1210 ± 40	1,0	HCl, NaOH
Torskors Anl. 1	LuS 17101	165 ± 40	1,4	HCl, NaOH

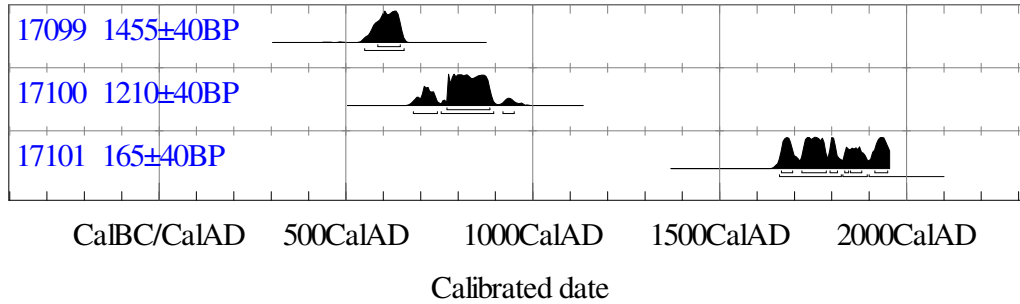
Beräkningen av ^{14}C -åldern är baserad på halveringstiden 5568 år. Resultaten är givna i antal år före 1950 (^{14}C -ålder BP). I osäkerhetsangivelsen (+/- 1 SD) innefattas statistiskt åtkomliga bidrag från mätningen av prov, standard och bakgrund. Enligt internationell överenskommelse baseras åldersbestämningen på 95% av aktiviteten hos NBS oxalsyre-standard. Alla ^{14}C -åldrar är ^{13}C -korrigerade för avvikelsen från överenskommet standardvärde på $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ -förhållandet. ^{14}C -åldern måste översättas till kalibrerade ^{14}C -år genom att använda en lämplig kalibreringskurva: IntCal20 (terrestra prover från norra halvklotet), SHCal20 (terrestra prover från södra halvklotet) eller Marine20 (marina prover).

Lund 2021-09-20

Anne Birgitte Nielsen

Mats Rundgren

Atmospheric data from Reimer et al (2020)OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

INFORM : References - Atmospheric data from Reimer et al (2020)OxCal v3.10 Bronk Ramsey (2005); cub r:5 sd:12 prob usp[chron]

17099 : 1455±40BP

68.2% probability

585AD (68.2%) 645AD

95.4% probability

550AD (95.4%) 655AD

17100 : 1210±40BP

68.2% probability

770AD (68.2%) 885AD

95.4% probability

680AD (16.6%) 745AD

755AD (75.1%) 895AD

920AD (3.6%) 950AD

17101 : 165±40BP

68.2% probability

1665AD (11.9%) 1695AD

1720AD (25.5%) 1785AD

1795AD (6.6%) 1815AD

1835AD (2.0%) 1845AD

1850AD (7.1%) 1880AD

1915AD (15.1%) 1950AD

95.4% probability

1660AD (57.1%) 1825AD

1830AD (17.8%) 1895AD

1900AD (20.5%) ...

Rapportserie 2021

Blekinge museum

2021:1 **RAÄ Hjortsberga 32 och 189. Arkeologisk förundersökning i samband med ledningsdragning 2020.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2021:2 **RAÄ Sölvesborg 74. Arkeologiska undersökningar av järn- och bronsålderslämningar i Ljungaviken.** Sölvesborgs socken, Sölvesborgs kommun.

2021:3 **Arkeologisk prospektering i Blekinge.** Kunskapssammanställning 2020.

2021:4 **RAÄ Ronneby 728. Forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2021:5 **RAÄ Förkärla 196. Arkeologisk undersökning av stensättning 2019.** Förkärla socken, Ronneby kommun.

2021:6 **Fd Läkarbostället – invändig renovering, bottenvåningen.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2021:7 **Rödeby kyrkogård – byte av armaturer.** Rödeby socken, Karlskrona kommun.

2021:8 **Belysning vid Sölvesborgs slott. Schaktningsövervakning i samband med ledningsgrävningar 2020.** L1979:6476 och L1979:6772 Sölvesborgs slott, Borgen 2, Sölvesborgs socken och kommun, Blekinge.

2021:9 **Västra Vång 15:12. Arkeologisk undersökning inom RAÄ L1978:7555.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2021:10 **Kristianopel 10:51. Arkeologisk undersökning 2020.** L1979:3550. Kristianopel socken, Karlskrona kommun.

2021:11 **Arkeologisk förundersökning av boplatlämningen L1979:3086 (RAÄ Mjällby 53).** Mjällby socken, Sölvesborgs kommun, Blekinge län

2021:12 **Sölvesborgs slottsruin – uppdaterad skötselplan.** Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.

2021:13 **Wämöparkens byggnader – skötselplan 2021–2022.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2021:14 **Västra och Östra Vång 2020. Arkeologisk forskningsgrävning.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2021:15 **Residenset i Kristianstad – fasadrestaurering.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.

- 2021:16 **Biografen Metropol – utvändig renovering.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.
- 2021:17 **Kristianopels befästningsverk – skötselåtgärder 2020–2021.** Kristianopel socken, Karlskrona kommun.
- 2021:18 **Residenset i Kristianstad – åtgärder efter vattenskada.** Kristianstad socken, Kristianstad kommun.
- 2021:19 **Fridlevstad hembygdsgård – utvändig renovering.** Fridlevstad socken, Karlskrona kommun.
- 2021:20 **Kungshuset i Karlskrona – renovering av gårdshus och trädgårdsmur.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2021:21 **Ramdala kyrka – borttagning av bänkrader mm.** Ramdala socken, Karlskrona kommun.
- 2021:22 **Carl Gustaf kyrka – anpassning av södra kyrkogårdsporten mm.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.
- 2021:23 **Valje herrgård – tillbyggnad av jaktstugan.** Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.
- 2021:24 **Sölvesborgs järnvägsstation – installation av övervakningskameror.** Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.
- 2021:25 **Björkholmsstugorna – omläggning av papptak mm.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2021:26 **Hällaryd kyrka – utvändig renovering.** Hällaryd socken, Karlshamn kommun.
- 2021:27 **Listerby kyrkogård – utvidgning och anläggning av askgravlund.** Listerby socken, Ronneby kommun.
- 2021:28 **Elleholm kyrka – fasadrenovering m.m..** Elleholm socken, Karlshamn kommun.
- 2021:29 **Kv. Jarl 1, Ronneby – fönsterbyte.** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2021:30 **Villa Vera och Brunns hallen – ommålningsarbeten m.m..** Ronneby socken, Ronneby kommun.
- 2021:31 **Arkeologisk forskningsundersökning vid kastalen ”Hagbards källare”, RAÄ 67 samt intilliggande husgrund, RAÄ 668.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

- 2021:32 **Marinarkeologisk forskningsundersökning av fartygslämning L1978:8207/Elleholm 116.** Elleholm socken, Karlshamn kommun.
- 2021:33 **Marinarkeologisk efterundersökning av förmodad bryggkonstruktion vid Vämö.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.
- 2021:34 **Kuggeboda 123 – utvändig restaurering.** Listerby socken, Ronneby kommun.
- 2021:35 **Valje herrgård – renovering av stenmurar.** Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.
- 2021:36 **Sölve, Slottet. Arkeologisk förundersökning av L1978:9402, L1978:9354 och L1978:9401.** Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.
- 2021:37 **Sandviken väg (Tistelvägen). Arkeologisk förundersökning av kulturlager från stenåldern inom L1979:3496 och L1979:3914.** Mjällby socken, Sölvesborg kommun
- 2021:38 **Siretorp 4:19. Arkeologisk förundersökning av kulturlager från stenåldern inom Siretorp 4:19.** Mjällby socken, Sölvesborg kommun
- 2021:39 **Siretorp 9:11 FU. Arkeologisk förundersökning inom Siretorp 9:11.** Mjällby socken, Sölvesborg kommun
- 2021:40 **Djurtorp 3:26 – fönsterrenovering.** Hjortsberga socken, Ronneby kommun.
- 2021:41 **Sjöborg/Elleholm – Arkeologisk forskningsgrävning 2020.** RAÄ 3:1 och 12:1 Elleholms socken, Karlshamns kommun.
- 2021:42 **Skånelinjen i Blekinge – lämningar och minnen.** Projektrapport, Antikvarisk dokumentation 2021.
- 2021:43 **Gräbbegården – restaurering av kolonner.** Torhamn socken, Karlskrona kommun.
- 2021:44 **Skottsbergiska gården – tak- och fönsterrenovering.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.
- 2021:45 **Jämsunda – Tving. Arkeologisk utredning 2020 – 2021 inför nedläggning av VA och fiber.** Tvings socken, Karlskrona kommun.

